

DOI: <https://doi.org/10.15407/np.64.227>
УДК 94:330.341.424](47+57)"1927/1932":[070:355.244.1]

Ольга Вакульчук,

кандидат історичних наук, завідувач відділу,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
вул. Володимирська, 62, Київ, 01033, Україна
e-mail: o-vakulchuk@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4171-3886>

РОЛЬ ГАЗЕТИ «ГЕНЕРАТОР» У ПРОПАГАНДІ РАДЯНСЬКОЇ ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ (1927–1932 рр.)

У статті простежено роль, яку відігравала галузева багатотиражна газета «Генератор» у пропаганді радянської індустріалізації. З проголошенням курсу на індустріалізацію в СРСР розгорнулося будівництво нових промислових підприємств, електростанцій, шахт, здійснювалася реконструкція старих. Одночасно активно розвивалися газети новобудов перших п'ятирічок, заводські, транспортні, шахтні газети, адже їм призначалася важлива агітаційна роль у процесі індустріалізації. Газета Харківського електромеханічного заводу «Генератор» брала активну участь у пропагандистській підготовці та інформаційному супроводі індустріалізації, адже, як і всі тогочасні заводські газети, підхоплювала, підтримувала і розвивала всі кампанії, проголошені радянською владою.

Ключові слова: багатотиражні газети, «Генератор», п'ятирічка, індустріалізація, пропаганда.

Постановка проблеми. Наприкінці 1920-х років пріоритетними завданнями економіки в СРСР визначено індустріалізацію і колективізацію. На території УСРР розгорнулося будівництво гігантських промислових підприємств, проводилася колективізація сільського господарства. Цим спричинений стрімкий розвиток низової преси, зокрема фабрично-заводських газет. Ці видання, будучи, як і вся тогочасна радянська преса, знаряддям пропаганди, конкретизували її через місцеві умови, задачі, приклади. Вбудовані в систему радянської преси, багатотиражні газети відбивали як ідеологічні кампанії, так і реальні події, зокрема реальний хід індустріалізації.

Багатотиражні газети – окремий вид газетної періодики, унікальний феномен радянської доби, історичне джерело, що відображає методи впливу на масову свідомість, формування трудових відносин у колек-

тивах. Дослідження багатотиражних газет допоможе заповнити існуючі лакуни в історії установ, підприємств, громадських об'єднань, історичних дослідженнях преси, а також стане джерелом репертуару національної бібліографії.

Аналіз досліджень і публікацій. Багатотиражні газети в радянські часи розглядалися вченими як один із сегментів загальної системи радянської преси. Окремих досліджень цього виду періодичних видань вкрай небагато і, з огляду на реалії часу, вони спиралися виключно на директивні позиції історико-партійного підходу [1]. У незалежній Україні формуються нові наукові засади дослідження преси, з нових позицій починає трактуватися й історія багатотиражної періодики. Серед українських дослідників, у чиїх працях розглядаються питання багатотиражної преси, – Л. Дояр [2], Ю. Каганов [3], А. Холявка [4]. На сучасному етапі багатотиражні газети трактуються як самостійний об'єкт джерелознавчих та історико-бібліографічних досліджень, адже вони на своїх сторінках фіксували майже стенографічно всі події і заходи, що відбувалися в країні і на окремо взятому підприємстві.

Вагомим внеском у справу дослідження багатотиражних газет стали ґрунтовні праці – бібліографічні покажчики та наукові каталоги, укладені фахівцями відділу газетних фондів (з 2016 р. – відділ пресознавства) НБУВ. Вони охоплюють різноманітний репертуар газетної періодики, серед них – і багатотиражні газети: «Газети Радянської України 1917–1920 рр.» (Київ, 1979. 195 с.); «Газети Радянської України 1921–1925 рр. (за матеріалами газетних фондів ЦНБ АН УРСР)»: каталог (Київ, 1981. 229 с.); «Газети Радянської України 1926–1929 рр. у фондах ЦНБ АН УРСР»: каталог (Київ, 1985. 305 с.); «Газети України 1930–1934 рр. у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського»: каталог: у 2 ч. (Київ: НБУВ, 2004. Ч. 1. 853 с.; Ч. 2. 986 с.); «Газети України 1935–1940 років у фондах НБУВ»: каталог: у 2 ч. (Київ, 2012. Ч. 1. 570 с.; Ч. 2. 662 с.); «Газети України 1946–1950 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського»: каталог (Київ, НБУВ, 2012. 436 с.); «Газети України 1951–1955 рр. у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського»: каталог (Київ, 2013. 500 с.); «Газети України 1956–1960 рр. у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського»: науковий каталог (Київ, 2017. 988 с.); «Газети України 1917–1920 рр. у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського»: науковий каталог (Київ, 2014. 433 с.).

Мета статті – визначити роль, яку відігравала галузева багатотиражна газета «Генератор» у пропаганді індустріалізації, показати, що основне

завдання багатотиражної газети у період впровадження індустріалізації – зацікавити, захопити читацьку аудиторію, допомогти ввібрати і сприйняти пропаганду, маскуючи її агітаційну сутність.

Методологія базується на принципі історизму і полягає в застосуванні методів аналізу історичних джерел і синтезу інформації.

Виклад основного матеріалу. Як специфічний вид друку багатотиражні газети виникли і почали активно розвиватися, ще до проголошення форсованої індустріалізації, на початку 1920-х років. Спочатку їх поява ініціювалася «знизу» і підтримувалася зусиллями робітників підприємства. Багатотиражки декларувалися як продукт «самодіяльності мас» і були такими протягом певного часу. Але наприкінці 1930-х років, у період посилення ідеологічного тиску, встановлення абсолютного контролю над пресою з боку партійних органів, багатотиражні видання, які у 1920 – на початку 1930-х років існували як газети робітників, службовців та селян, перетворилися на органи парткомів, дирекцій, завкомів, профспілок.

Упродовж усього періоду існування багатотиражні газети перебували під контролем місцевих партійних органів. Відкриття відомчих газет заохочувалося, парторганізації підприємств, де планувалося видання газет, були зобов'язані забезпечити їх кадрами і щоденно керувати ними. Редактори таких газет висувалися парторганізаціями підприємств і затверджувалися міським комітетом КП(б)У. На засіданнях бюро обласного і міського комітетів партії приймалися плани накладів і виносилися рішення щодо покращення випуску газет. Творча робота редакцій обговорювалась на засіданнях комітетів РКП(б) та КП(б)У, після чого ухвалювалися спеціальні постанови щодо «покращення роботи, усунення недоліків», викриття «опортуністів» тощо. Питання багатотиражних газет розглядали на найвищому рівні починаючи з 1923 р. Так, на XII з'їзді РКП(б), що відбувся у квітні 1923 р., прозвучало: «Як на нове явище в галузі партійно-радянської преси, поряд з робітничими кореспондентами, необхідно вказати на фабрично-заводські газети, які в центрі починають відігравати помітну роль. Газети ці – продукт творчості передових пролетарів» [5, с. 271]. Про підтримку багатотиражної преси свідчать і матеріали наступного, XIII з'їзду компартії (травень 1924 р.): «Фабрично-заводські газети відіграють вже важливу роль у галузі покращення виробництва, правильної його постановки і побудови нового побуту, у боротьбі з неписьменністю і релігійними забобонами» [6, с. 256].

З метою виконання планових завдань індустріалізації багатотиражки ініціювали різні форми мобілізації мас: виробничі наради, огляди,

конкурси підприємств, заходи щодо підвищення продуктивності праці, рух раціоналізаторів і винахідників, обмін досвідом, боротьбу за поліпшення якості продукції та зниження її собівартості, за зміцнення трудової дисципліни, ударництва, соцзмагання. Найбільше багатотиражних газет у цей час виходило у промислових центрах – Дніпропетровську, Запоріжжі, Кіровограді, Краматорську, Макіївці, Сталіно, Харкові, а також у Києві, Одесі, Вінниці; їхні наклади становили від 2 тис. до 15 тис. примірників.

1928/29–1932/33 – роки першої п'ятирічки. Планувалося перетворення СРСР на розвинену індустріальну державу, побудовану на фундаменті «соціалістичної економіки»; основна увага приділялася розвитку важкої промисловості, здатної забезпечити технічну реконструкцію господарства країни, зміцнити її економічну незалежність та обороноздатність. У ході індустріалізації планувалося створення нових галузей промисловості – автомобільної, верстатобудівної, хімічної, відбувалося впровадження планової економіки, було введено податкову реформу, з 1927 р. розпочато кампанію насадження щорічних внутрішніх державних позик для населення. У період підготовки і в розпал кампанії на підтримку індустріалізації на заводські багатотиражні газети покладалося завдання інформаційного пропагандистського супроводу – публікувати матеріали про виконання і перевиконання п'ятирічних планів, рух ударників, соцзмагання, раціоналізаторство тощо. У роки першої п'ятирічки головними героями публікацій, як правило, ставали рядові робітники, будівельники; пізніше, у 1930-ті роки, все більше уваги приділяється винахідникам, спеціалістам, інженерам. У газетах регулярно з'являються нариси, присвячені людині «нової епохи». Втім, поступово багатотиражні газети перетворювалися на потужний інструмент впливу, охоплюючи безпрецедентну кількість людей. Поява і діяльність цих видань із самого початку зумовлена вимогами партійного керівництва вивести виробничу пропаганду на загальнодержавний масштаб, що випливало із загального курсу на індустріалізацію.

Вагомий внесок у справу пропаганди індустріалізації належить газеті «Генератор», яка видавалась на одному з найбільших промислових підприємств – Харківському електромеханічному заводі. Перший її номер вийшов 24 вересня 1927 р., а до того (з 1923 р.) на підприємстві існувала стіннівка «Червоний ток». Випуск стінних газет, які відображали основну діяльність колективу і призначалися для оперативного інформування про його життя і справи, набув масового характеру у 1920-ті роки. Кожне підприємство, цех, бригада, навчальний заклад, клуб, театр, армійський підрозділ мали свою стінну газету. Із середини 1920-х років по всьому

СРСР налічувалося до 100 тис. стіннівок, а наприкінці 1920-х років вони досягли такої кількості, що вже не піддавалися обліку. У процесі свого розвитку стіннівка часто перетворювалася на друківані багатотиражки, змінивши назву, як у випадку з газетою «Генератор», або залишивши і назву, і валову нумерацію, як, наприклад, «Блискавка трамвая» – орган робітників та службовців Одеського трамвая.

З самого початку багатотиражка «Генератор» включилася в агітаційно-пропагандистську кампанію на підтримку індустріалізації, але змістове наповнення матеріалів у період, що розглядається, ще не було остаточно заідеологізованим, вихолощеним, – газета концентрувалася на внутрішніх справах, друкуючи матеріали з життя свого підприємства і на прикладах реальних трудових досягнень пересічних працівників та службовців підприємства агітувала за виконання і перевиконання планів, за раціоналізаторство і винахідництво, введення в експлуатацію приладів, які здешевлять продукцію і забезпечать збільшення обсягів виробництва, а також – за покращення умов праці, побуту, дозвілля працівників. Малося на увазі, що всі ці заходи спрямовані на побудову розвиненої індустріальної держави, «соціалістичної економіки».

«Генератор» – одна з найвпливовіших виробничих газет, період її існування, враховуючи факт «перевтілення» з друківаної стіннівки, – майже 80 років. Залежно від політичної кон'юнктури газета тричі змінювала назву: 1927–1937 рр. – «Генератор», 1937–1957 рр. – «Сталінець», 1956–2006 рр. – «Промінь». Ця газета – одна з небагатьох багатотиражок, які продовжували виходити у період війни – у 1941, 1943–1945 рр. [7].

Перший номер газети датований 24 вересня 1927 р. У підзаголовкових даних зазначено, що це двотижнева газета робітників і службовців Харківського електромеханічного заводу – «найбільшого в СРСР і єдиного на Україні» [8]. За публікаціями газети можна відстежити всі події і зміни, що відбувалися в тогочасному суспільстві. Упродовж 1927–1932 рр. газета змінювалася як за змістовими (підпорядкування, зміст публікацій), так і за формальними ознаками (формат, кількість сторінок); її наклади у цей період нестабільні – від 2, 5 тис. до 12 тис. 300 пр. Структура видання теж нестабільна, хоча загальні параметри, притаманні всім тогочасним багатотиражним газетам, витримані: на першій сторінці – передові статті, передруківані з місцевих і центральних газет, на наступних сторінках – інформація з життя підприємства, критичні статті, нотатки і листи робкорів, гасла. На останній сторінці – вірші, фейлетони, побутові історії. Обсяг багатотиражок і наклади у 1920-х – 1930-х роках не регламентувалися, офіційно ці параметри визначено і затверджено постановою ЦК КППС

«Про порядок дозволу на видання багатотиражних газет та про зміни назв місцевих газет» від 18 червня 1956 р.: дві шпальти половинного формату «Правди», наклади – з розрахунку один примірник на 3–4 особи [9, с. 298].

У 1927 р. газета мала 4–6 сторінок формату А2, наклади – від 4 до 6 тис. Тематика публікацій різноманітна: про переростання заводської стіннівки у багатотиражну газету, про роботу партійного осередку, обороноздатність країни, державну позику; найбільшу площу займає огляд заводських справ, критика недоліків, пропозиції щодо їх усунення; на останній сторінці – розповіді про роботу гуртків (фото- і кіно), фізкультура і спорт, літературна творчість – вірші, фейлетони, карикатури тощо. Газета має кілька рубрик: «По червоних куточках», «Поштова скринька», «Життя молоді». Що до індустріалізації, то її заходи висвітлено досить широко і на місцевому ґрунті, про що свідчать назви статей: «Внески заводу в індустріалізацію країни», «Будьмо першими у соціалістичному будівництві», «У боротьбі за якість», «Дорогу позиці індустріалізації», «Робітники вимагають передачі замовлень Дніпробуду нашому заводу» [10–12] тощо.

У 1928 р. наклад газети дещо зменшується, найбільший становить 4 тис. Натомість з'являються нові цікаві рубрики, у яких висвітлюються здебільшого події культурного життя заводу – концерти, «змагання оркестрів», робота клубів, гуртків, організація свят, конкурсів, екскурсій, або присвячені побутовим питанням – покращенню умов праці, роботі їдалень, кімнат відпочинку тощо. Найбільші з таких рубрик «Під вольтаж» – гумор, сатира, шаржі, фейлетони, вірші та «Заводські будні» – листування, обговорення поточних справ. У № 24 за 1928 р. започаткована «Літературна сторінка», у № 26 порушується питання українізації. Що до авторів матеріалів, то вони переважно «ховаються» під псевдонімами: Рабочий, Работница, Свій, Чужий, Знаючий, Наблюдатель, Кузнец, Вольтажник, Штамповщик; чимало у газеті і дописів робкорів. Статті стосовно індустріалізації друкуються під загальною рубрикою із заголовками-гаслами: «Індустріалізація, колективізація сільського господарства, культурна революція – наші сьогоднішні задачі», «Яскраво горить лампочка Ілліча. На 44 млн рублів наш завод дав готової продукції. Ось наш внесок в індустріалізацію країни», «Плачуть заводи за нашими моторами» [13–14].

У 1929 р. вийшов 61 номер газети, наклади – від 3 тис. 800 до 5 тис. Порівняно з минулими роками тематика публікацій ще ширша: місцеві вибори, розповіді про Червону армію, партійні «чистки», українізація, робота робкорів, покращення якості стінгазет тощо. Хід індустріалізації

висвітлюється у кожному номері газети. Найчастіше це матеріали щодо соцзмагання, розповіді про ударні бригади, заклики до перевиконання планів. Заголовки статей яскраві, нагадують гасла: «Йдемо на всіх парах до соціалізму!», «Виклик прийнято!», «До всіх робітників, службовців, інженерів і техніків ДЕЗ: ми вступаємо у соцзмагання», «Бригада за бригадою вступають у змагання», «На штурм труднощів, комсомолія, вперед!», «ДЕЗівці на захист соціалістичної індустрії», «Єдиним потужним колективом до соціалістичного будівництва» [15–20] тощо.

Одна з характерних особливостей періодики 1930-х років – поява цілої низки окремих видань, додатків, а також спеціальних публікацій у вже функціонуючій пресі, пов'язаних із пропагандою і популяризацією технічних знань, технічної творчості, винахідництва і раціоналізаторства, поширенням удосконалених промислових технологій, механізацією сільськогосподарських робіт, що також віддзеркалювало проголошену партійну лінію на впровадження технічного переоснащення промисловості й сільського господарства СРСР.

Якщо коротко, то основний партійний посыл можна вмістити у популярні тоді заклик «оволодіти технікою» чи гасло «перемога буде за більшовицькою технікою!». Заклики та заходи щодо оволодіння технікою, пропаганда винахідництва, організація гуртків технічної творчості мають місце у кожному випуску «Генератора». Як приклад процитуємо об'яву, надруковану в листопадовому номері газети: «Сьогодні о 4 годині у приміщенні клубу-їдальні відбудеться загальнозаводська конференція друзів техніки і масового винахідництва. На порядку денному доповідь т. Скрипника «Значення винахідництва і пропаганди техніки в реконструктивний період»» [21].

Більшість матеріалів газети у 1930 р. очікувано про плани, п'ятирічку, ударну працю. Газетні публікації рясніють заголовками: «На штурм!», «На рейках ударництва», «Сім штурмових декад», «Кожен цех – окоп, кожне виробництво – фронт», «Кожний випущений мотор наближає нас до комунізму» і подібними [22–26]. Пропаганда з кожним роком набирала обертів. Починаючи з 1930 р. «Генератор» стає щоденною газетою з накладом до 10 тис. пр. З цього часу заводу присвоєно ім'я Сталіна, зміст газети стає все більше заідеологізованим. Зникають сатирична рубрика «Під вольтаж» і «Літературна сторінка». Зазначена тенденція триває у наступні 1931–1932 рр. Знову збільшується тираж і вже досягає 12 тис. 300 пр., що є для заводської газети скоріше винятком, ніж правилом.

Досліджуючи багатотиражну пресу на предмет тематики публікацій, задля отримання коректних результатів, необхідно визначити фізичний

обсяг матеріалів за певними тематичними напрямками. Методика такого дослідження може включати використання описових методів інтерпретації джерел і, якщо аналізу піддається лише одна газета, доцільно підключати окремі елементи найбільш загальної схеми контент-аналізу. Отже, така загальна схема обстеження газети «Генератор» базується на виокремленні трьох блоків, за якими характеризуються матеріали газети: виробничий, соціальний, політичний (ідеологічний). В середині кожного блоку загальну тематику розбито на категорії, що її деталізують. Така категоріальна система дає змогу отримати найбільш повні дані щодо характеру публікацій – їх змісту, масштабу висвітлюваних проблем, основних жанрів, авторів і визначити кількісне співвідношення тематики публікацій в рамках кожного з блоків та між ними і завдяки отриманим даним здійснити експертну оцінку якісного складу матеріалів.

З метою визначення кількісного і якісного складу матеріалів та ролі, яку відіграла газета «Генератор» у висвітленні і пропаганді індустріалізації, проаналізовано 157 номерів, 730 статей періоду 1927–1932 рр. На підставі аналізу можна зробити висновок, що газета чітко відповідає профілю та своїй специфіці, адже впродовж усього періоду її виходу, більшість публікацій присвячено діяльності заводу – понад 75% від загальної кількості матеріалів. Найбільше уваги приділяється виробничим питанням – до 55%, значними є показники, що стосуються організації побуту, дозвілля робітників, навчання молоді; помітна присутність гострих критичних статей, у яких таврують прогульників, нероб, п'яниць, відстаючих. Решта публікацій ідеологічного характеру – загальна «лінія партії», життя заводського партійного осередку, комсомольські справи, розповіді про «вождів» – Леніна, Сталіна, героїв громадянської війни, «боротьба з релігійними забобонами», «чистки» тощо. Переважна більшість матеріалів виробничої тематики так чи інакше стосується індустріалізації, – газета пропагувала її всіма доступними засобами. Розбудова «соціалістичної економіки» знайшла своє втілення на місцевому ґрунті – через впровадження завдань індустріалізації на конкретному підприємстві – Харківському електромеханічному заводі.

Висновки. Включення багатотиражних газет до кола історичних джерел дасть змогу значно розширити джерельну базу і предмет досліджень історичних процесів та явищ у певні періоди часу, адже на сторінках багатотиражок зафіксована історія підприємств, установ, навчальних закладів буквально по днях. Утім, усім радянським багатотиражкам притаманні специфічні лексика і пафос, конструювання позитивного образу реальності. Застосування спеціального аналізу та порівняння

з іншими джерелами дозволить відокремити реальні події виробничого процесу від пропагандистських гасел і отримати достовірну інформацію щодо діяльності кожного окремого підприємства чи установи, які мали свою газету.

Список бібліографічних посилань

1. Вакульчук О. А. Історіографія багатотиражних газет 1920–1940-х років як складової радянської періодики. *Рукописна та книжкова спадщина України*, 2021. № 27. С. 211–220.

2. Дояр Л. В. Книги і періодика України в історичному контексті: 1917–1928 роки : монографія. Київ: Ліра-К, 2021. 224 с. : іл.

3. Каганов Ю. О. Радянська преса і конструювання масової суспільної свідомості в Україні (1950-ті – 1985 рр.). *Наук. пр. іст. ф-ту Запорізь. нац. ун-ту*, 2014. Вип. XXXVIII. С. 213–225.

4. Холявка А. Про що і для кого писали робкори. URL: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/istoriya-i-pamyat-vazhki-pitannya/2882-anastasiya-kholyavka-provkladna-amatorska-presu-u-kolektsiyakh-miskogo-mediaarkhivu>

5. О партийной и советской печати : сб. документов и материалов. М. : Правда, 1954. 691 с.

6. Коммунистическая партия Советского Союза в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК (1898–1988) / под общ. ред. А. Г. Егорова, К. М. Боголюбова. М. : Изд-во полит. лит. Т. 3, 1984. 494 с.

7. Газети України 1941–1945 рр. у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. Київ, 2009. 504 с.

8. Генератор, 1927. 24 верес.

9. О партийной и советской печати, радиовещании и телевидении : сб. док. и материалов. М. : Мысль, 1972. 635 с.

10. Генератор, 1927. № 2.

11. Генератор, 1927. № 3.

12. Генератор, 1927. № 4.

13. Генератор, 1928. № 13.

14. Генератор, 1928. № 26.

15. Генератор, 1929. № 15.

16. Генератор, 1929. № 19/20.

17. Генератор, 1929. № 21.

18. Генератор, 1929. № 23.

19. Генератор, 1929. № 25.
20. Генератор, 1929. № 48/49.
21. Генератор, 1930. 29 листоп.
22. Генератор, 1930. № 84.
23. Генератор, 1930. № 86.
24. Генератор, 1930. № 90.
25. Генератор, 1930. № 136.
26. Генератор, 1930. № 138.

References

1. Vakulchuk, O. (2021). Istoriohrafia bahatotyrazhnyh hazet 1920–1940-h rokiv yak skladovoi radianskoï periodyky [Historiography of mass-circulation newspapers of the 1920 s and 1940 s as a component of Soviet periodicals]. *Rukopysna ta knyzhkova spadshchyna Ukrainy – Manuscript and Book Heritage of Ukraine*, 27, 211–220 [in Ukrainian].
2. Doiar, L. (2021). Knyhy i periodyka Ukrainy v istorychnomu konteksti: 1917–1928 roky: monohrafia [Books and periodicals of Ukraine in the historical context: 1917–1928: monograph]. Kyiv: Lira-K [in Ukrainian].
3. Kahanov, Yu. (2014). Radianska presa i konstruiuvannia masovoi suspilnoi svidomosti v Ukraini (1950-ti – 1985 rr.) [Soviet press and the construction of mass public consciousness in Ukraine (1950 s – 1985)]. *Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, XXXVIII, 213–225 [in Ukrainian].
4. Kholiavka, A. Pro shcho i dlia koho pysaly robkory [What robkors were writing about and for whom]. [in Ukrainian]. Retrieved from <http://www.historians.in.ua/index.php/en/istoriya-i-pamyat-vazhki-pitannya/2882-anastasiya-kholyavka-provladna-amatorska-presa-u-kolektsiyakh-miskogo-mediaarkhivu>
5. O partiinoi i sovetskoi pechati: sbornik dokumentov y materialov [About party and Soviet press: a collection of documents and materials]. (1954). Moscow [in Russian].
6. Egorov, A. G., Bogolyubov, K. M. (Eds.). Kommunisticheskaia partiia Sovetskogo Soiuzu v rezoliutsiiakh i resheniiakh siezdov, konferentsii i plenumov TsK (1898–1988) [The Communist Party of the Soviet Union in Resolutions and Decisions of Congresses, Conferences, and Plenums of the Central Committee (1898–1988)] (1984). (Vol. 3: 1922–1925). Moscow [in Russian].

7. Hazety Ukrainy 1941–1945 rr. u fondakh Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: katalog [Newspapers of Ukraine of 1941–1945 in the funds of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine: catalogue]. (2009). Kyiv [in Ukrainian].

8. Henerator [Generator]. (1927. September 24) [in Ukrainian].

9. O partijnoj i sovetskoj pechati, radioveshanii i televidenii: sbornik dokumentov i materialov [About party and Soviet press, radio broadcasting and television: a collection of documents and materials]. (1972). Moscow [in Russian].

10. Henerator [Generator]. (1927, 2) [in Ukrainian].

11. Henerator [Generator]. (1927, 3) [in Ukrainian].

12. Henerator [Generator]. (1927, 4) [in Ukrainian].

13. Henerator [Generator]. (1928, 13) [in Ukrainian].

14. Henerator [Generator]. (1928, 26) [in Ukrainian].

15. Henerator [Generator]. (1929, 15) [in Ukrainian].

16. Henerator [Generator]. (1929, 19/20) [in Ukrainian].

17. Henerator [Generator]. (1929, 21) [in Ukrainian].

18. Henerator [Generator]. (1929, 23) [in Ukrainian].

19. Henerator [Generator]. (1929, 25) [in Ukrainian].

20. Henerator [Generator]. (1929, 48/49) [in Ukrainian].

21. Henerator [Generator]. (1930, November 29) [in Ukrainian].

22. Henerator [Generator]. (1930, 84) [in Ukrainian].

23. Henerator [Generator]. (1930, 86) [in Ukrainian].

24. Henerator [Generator]. (1930, 90) [in Ukrainian].

25. Henerator [Generator]. (1930, 136) [in Ukrainian].

26. Henerator [Generator]. (1930, 138) [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.05.2022.

Olha Vakulchuk,

PhD (History), Head of Department,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

62 Volodymyrska St., Kyiv 01033, Ukraine

e-mail: o-vakulchuk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4171-3886>

The Role of the Newspaper *Generator* in the Propaganda of Soviet Industrialization (1927–1932)

As a specific type of press, the large-circulation newspapers emerged and began to actively develop in the early 1920s. They were initiated from lower classes and supported by the workers' efforts. The large-circulation newspapers were declared

as a product of “grassroots initiative”, and remained so for a certain period of time. But at the end of the 1930s, when ideological pressure increased, and the total control of the Communist party over press was established, the newspapers became tools of party committees, directorates, factory committees and trade unions. With their unlimited ability to reach all segments of the population, and as the most accessible source of information, the large-circulation press used propaganda techniques that had a great psychological impact on workers.

In the 1920s and 1930s, all factory newspapers wrote about industrialization, five-year plans, social competitions, counter-plans, shock workers, innovators, tasks of party groups, subbotniks, rationing of working time, etc. All these topics are inherent in the publications of the newspaper *Generator* of the Kharkiv Electromechanical Plant, founded in 1927. The newspaper immediately joined the propaganda campaign in support of industrialization by publishing materials which cover the life of the enterprise. Based on analysis of *Generator*' publications, we can conclude that during the period between 1927 and 1932 industrial and social problems on its pages appeared much more often than ideological ones, the propaganda of industrialization was performed through the formation of the desire to imitate the heroes of publications – the front-rank workers and shock workers – by ordinary workers of the company through motivation to work, creating and supporting mood for labor impulse in workers' collective, enthusiasm, sense of unity to implement the plans of industrialization.

Keywords: large-circulation newspapers, *Generator*, five-year plan, industrialization, propaganda.